

Η Θεσσαλονίκη της αλληλεγγύης στην υγεία και την εργασία

Ομιλία της δημοσιογράφου Σταυρούλας Πουλημένης στην εκδήλωση «Αλληλεγγύη στη περίοδο της κρίσης στη Θεσσαλονίκη», που οργανώθηκε από το Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ Ελλάδας στις 25 Αυγούστου 2018 στο Μουσείο Ευρωπαϊκών Πολιτισμών του Βερολίνου στο πλαίσιο του πολιτιστικού μήνα αφιερωμένου στη Θεσσαλονίκη (9.8.-9.9. 2018).

Κατά τη διάρκεια της κρίσης και των πολιτικών της λιτότητας με την ψήφιση των Μνημονίων, η ανεργία και η φτώχεια έφτασε στα ύψη. Δικαιώματα, με βασικότερα αυτά της υγείας και της εργασίας βρέθηκαν στο στόχαστρο των πολιτικών αυτών παράλληλα με την περικοπή πόρων ώστε χιλιάδες άνθρωποι να βρεθούν στο περιθώριο αδύναμοι να καλύψουν βασικές τους ανάγκες. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Εταιρείας το ποσοστό των ανέργων τον Ιανουάριο του 2010 ανερχόταν σε 11%. Κατά τον Ιανουάριο του 2011 η ανεργία αυξήθηκε σε 15% και τον ίδιο μήνα του 2013 σε 26,7%, με την Θεσσαλονίκη να καταλαμβάνει μια από τις πρώτες θέσεις. Στις συνθήκες αυτές οι πολίτες που προέρχονταν από τα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα είχαν να αντιμετωπίσουν εκτός από τα καθημερινά βιοποριστικά προβλήματα την κοινωνική απομόνωση και ό,τι αυτή συνεπάγεται σε ψυχολογικό επίπεδο. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση συλλογικά αναπτύχθηκε ένα σύνολο πρωτοβουλιών οι οποίες συγκρότησαν δίκτυα κοινωνικής αλληλεγγύης πηγαίνοντας κόντρα τόσο στις πολιτικές εξαθλίωσης όσο και στον ατομισμό ως ιδεολογία και πρακτική.

Οι δομές αυτές αφορούσαν τους τομείς της σίτισης, της υγείας, για ένα μεγάλο διάστημα της ενέργειας και συγκεκριμένα τις επανασυνδέσεις ρευμάτων σε σπίτια, όπου η ηλεκτροδότηση είχε κοπεί λόγω χρεών στη ΔΕΗ. (Από το 2011 επιβλήθηκε από την τότε κυβέρνηση ένας ειδικός φόρος ιδιοκτησίας (ΕΝΦΙΑ) που συνδέθηκε για περίπου έναν χρόνο με τον λογαριασμό της ΔΕΗ με αποτέλεσμα την συσσώρευση υπέρογκων χρεών και την αδυναμία πληρωμής τους).

Τα δίκτυα αλληλεγγύης, από τις συλλογικές κουζίνες, τις καταλήψεις στέγης μέχρι τις επιτροπές γειτονιάς είχαν ως προμετωπίδα την αντίσταση στα Μνημόνια τα οποία έφεραν μαζί τους μια σειρά μέτρων λιτότητας και φτωχοποίησης όλο και περισσότερων ανθρώπων. Μέσα και παράλληλα με τα δίκτυα αυτά δημιουργήθηκε μια δυναμική που αμφισβητούσε το κυρίαρχο μοντέλο παραγωγής και εργασίας αποδίδοντας σε αυτό την βασική αιτία για την ανεργία. Αυτή η δυναμική που γεννήθηκε μέσα στην κρίση έδινε προτεραιότητα στην αυτοδιαχείριση, τη συνεργατική οικονομία, τις δημοκρατικές και οριζόντιες διαδικασίες διαβούλευσης των εργαζομένων, την υποστήριξη των ευάλωτων πολιτών και την παραγωγή με βάση τις κοινωνικές ανάγκες που θα συμπεριλαμβάνουν φυσικά την προστασία του περιβάλλοντος. Τα δίκτυα αλληλεγγύης αποτελούσαν τις μοναδικές ουσιαστικές δομές στήριξης των φτωχότερων ανθρώπων εν μέσω διάλυσης του όποιου κοινωνικού κράτους υπήρχε στην Ελλάδα πριν τη κρίση. Επιδίωξαν στην πράξη να διαφοροποιηθούν από λογικές φιλανθρωπίας που θα διατηρούσαν ανισότητες στις σχέσεις μεταξύ των συμμετεχόντων και για τον λόγο αυτό πλαισιώθηκαν από τους ίδιους -ες που βίωναν τις συνέπειες της κρίσης. Τα εγχειρήματα αυτά έπρεπε να αντιμετωπίσουν πρώτιστα βασικές ανάγκες για την επιβίωση του κόσμου, να διατηρήσουν σχέσεις ανθρωπιάς στον κοινωνικό ιστό αλλά και να αναθεμελιώσουν συμπεριφορές που θα χτίζουν συλλογικότητες και θα αντιστρατεύονται τον ρατσισμό.

Στον τομέα της υγείας ένα από τα πρώτα δίκτυα αλληλεγγύης ήταν το Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης της Θεσσαλονίκης που στόχο είχε την διεκδίκηση της πρόσβασης όλων των πολιτών στο Εθνικό Σύστημα Υγείας (ΕΣΥ). Την πρωτοβουλία για την συγκρότησή του έλαβαν υγειονομικοί της Θεσσαλονίκης που υποστήριξαν με όλες τους τις δυνάμεις τον αγώνα για την υγεία των 50 μεταναστών απεργών πείνας τον Ιανουάριο του 2011 οι οποίοι ζητούσαν ίσα δικαιώματα με όλους τους πολίτες. Μετά από ένα κάλεσμα προς άλλους υγειονομικούς να συμμετέχουν στην προσπάθεια αυτή, το Κοινωνικό Ιατρείο άνοιξε τις πόρτες του τον Νοέμβριο του

2011 προσφέροντας δωρεάν υπηρεσίες υγείας σε ανασφάλιστους πολίτες. Η προσφορά αυτή προέκυψε ως αναγκαιότητα καθώς με τον νόμο του τότε Υπουργού Υγείας Ανδρέα Λοβέρδου χιλιάδες ανασφάλιστοι πολίτες δεν είχαν πρόσβαση στα νοσοκομεία και θα έπρεπε να πληρώσουν για τις εξετάσεις και την θεραπεία τους. Το ποσοστό του πληθυσμού της χώρας μας που δεν είχε πρόσβαση στο ΕΣΥ ανερχόταν στο 20%, μετά την καθιέρωση και της οικονομικής συμμετοχής του ασθενούς. Οι ανασφάλιστοι καλούνταν χωρίς να διαθέτουν χρήματα στην πιο κρίσιμη στιγμή της ζωής τους να πληρώσουν το σύνολο του κόστους νοσηλείας, των εργαστηριακών εξετάσεων αλλά και άλλες πληρωμές, συν τα 5 ευρώ εισιτήριο για επίσκεψη στα τακτικά ιατρεία.

Επρόκειτο για προϋποθέσεις και εμπόδια που σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού οδηγούσαν στην τραγική επιδείνωση της υγείας των φτωχών και των άνεργων, σε πολλές περιπτώσεις ακόμη και στον θάνατο δεδομένου ότι απομάκρυναν ολοένα και περισσότερους ανθρώπους από την πρόσβαση στην υγεία. Ο αποκλεισμός από τα νοσοκομεία με βάση εκείνη τη νομοθεσία αφορούσε αρχικά τους μετανάστες χωρίς χαρτιά, ενώ στη συνέχεια διευρύνθηκε για το σύνολο των ανασφάλιστων πολιτών με δραματικές επιπτώσεις στην σωματική και ψυχική υγεία. Οι επιπτώσεις αυτές είναι ακόμη εμφανείς και μετά την κατάργηση του νόμου αυτού το 2016. Ήταν σημαντικό να περιγράψουμε τις συνθήκες αυτές στις οποίες γεννήθηκε το Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης προκειμένου να τονίσουμε ότι η Αλληλεγγύη στην Θεσσαλονίκη αλλά και σε άλλες πόλεις δεν έμεινε απλά μια αφηρημένη θεωρητική έννοια ή μια μη κοινωνικά γειωμένη ιδεολογική στάση. Αντίθετα γεννήθηκε ως αποτέλεσμα ανελαστικών αναγκών που δεν καλύπτονταν, βρήκε υλική υπόσταση και έγινε καθημερινή πρακτική από το σύνολο των μελών του ιατρείου. Το Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης ήταν μια δομή που προσφέροντας δωρεάν υγειονομική πρωτοβάθμια περίθαλψη σε ανασφάλιστους ντόπιους και μετανάστες, κατάφερε να κρατήσει τον κόσμο όρθιο μέσα στην κρίση και ταυτόχρονα να αποτελέσει μια καταγγελτική απάντηση στην πολιτική των περικοπών αλλά και της εμπορευματοποίησης, πολιτικές που ακολουθούνταν τα τελευταία χρόνια στον χώρο της υγείας.

Σημαντική πτυχή του εγχειρήματος ήταν ότι δεν επεδίωξε, ούτε θα μπορούσε άλλωστε, να υποκαταστήσει το κράτος που αποσυρόταν από την ευθύνη φροντίδας των κατοίκων του, αλλά καλούσε σε δράση για την υπεράσπιση του δικαιώματος στην υγεία και την ενίσχυση του Δημόσιου Συστήματος Υγείας.

Ο τρόπος λειτουργίας του συνίσταται στον εθελοντισμό των μελών του οι οποίοι προσφέρουν όσο χρόνο και δυνάμεις διαθέτουν, τηρώντας παράλληλα την δέσμευση που απαιτεί η αλληλεγγύη ως πολιτική στάση. Επιπλέον τα μέλη του ΚΙΑ ζήτησαν την ηθική και υλική στήριξη των υγειονομικών αλλά και όλων των πολιτών, των σωματείων και των οργανώσεων χωρίς εξαργύρωση της βοήθειάς τους σε κανένα επίπεδο. Υπό αυτήν την έννοια δεν μετατράπηκαν σε ΜΚΟ, αρνήθηκαν στήριξη από εκκλησία και κράτος. Οι όποιες υλικές προσφορές από τους πολίτες διατίθονταν για την διατήρηση του χώρου (ο χώρος παραχωρήθηκε από το Εργατικό Κέντρο), την αγορά φαρμάκων και εμβολίων, τα πάγια έξοδα και την ενημέρωση των πολιτών για την λειτουργία του. Εντός του Κοινωνικού Ιατρείου Αλληλεγγύης λειτούργησε, επίσης, κοινωνικό φαρμακείο όπου τα φάρμακα συγκεντρώνονται από πολίτες, που είτε τα δίνουν απευθείας, είτε μέσω συνεργαζόμενων φαρμακείων που τα συλλέγουν. Εκτός, επίσης από τα διάφορα τμήματα που διαθέτει το ιατρείο (παθολογικό, παιδιατρικό, ψυχολογικό, οδοντιατρικό κ.α) ιδιώτες γιατροί από άλλες ειδικότητες (π.χ. οφθαλμίατροι) συνεργάζονται με το ιατρείο προκειμένου να προσφέρουν στο δικό τους χώρο όσες περισσότερες επισκέψεις μπορούν. Με τον τρόπο αυτό ένα σημαντικό κομμάτι της πόλης ενεπλάκη στο εγχείρημα (συναυλίες οικονομικής ενίσχυσης, διαμαρτυρίες έξω από τα νοσοκομεία) ενώ υπήρξαν και περιπτώσεις ασθενών που μετά την θεραπεία τους ή και κατά τη διάρκεια της θέλησαν να συνεισφέρουν σε βοήθεια πλέον ως εθελοντές/ντρίες.

Επειδή το ιατρείο προσέφερε υπηρεσίες υγείας μόνο σε πρωτοβάθμιο επίπεδο, οι γιατροί του ΚΙΑ διεκδικούσαν την εισαγωγή των ανασφάλιστων στο νοσοκομείο δωρεάν, προσπαθώντας να σώσουν

πρωταρχικά τον ασθενή αλλά και να διατηρήσουν τον βασικό τους στόχο που ήταν η πρόσβαση όλων στο σύστημα υγείας.

Φυσικά το Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης αντιμετώπισε δυσκολίες στην «μετάγχιση» της έννοιας της αλληλεγγύης στο βαθμό που οι εξυπηρετούμενοι από αυτό δεν είχαν τον χρόνο να συνειδητοποιήσουν ότι δεν αποτελούσε μια κρατική δομή ή ένα ιδιωτικό ιατρείο και ζητούσαν πιεστικά πολλές φορές βοήθεια. Σίγουρα όμως το ΚΙΑ προσπάθησε και με δημόσιες παρεμβάσεις, συζητήσεις και διαμαρτυρίες να παρέμβει στο σύνολο των κοινωνικών ζητημάτων που αφορούσαν το δικαίωμα στην καθολική πρόσβαση στην υγεία και το περιβάλλον. Συνδέθηκε έτσι με άλλους αγώνες όπως το κίνημα ενάντια στις εξορύξεις χρυσού στην Χαλκιδική, το αυτοδιαχειριστικό εγχείρημα της BIOME, για το οποίο θα μιλήσουμε παρακάτω, την υποστήριξη των προσφύγων και των μεταναστών που χρειάζονταν υγειονομική περίθαλψη τόσο στην Ειδομένη όσο και στη Λέσβο, αλλά και σε κέντρα φιλοξενίας προσφύγων. Σήμερα και δεδομένου ότι η πρόσβαση στα ιατρεία είναι ελεύθερη για ασφαλισμένους και ανασφάλιστους το Κοινωνικό Ιατρείο συνεχίζει το έργο του με μια πιο ολιστική προσέγγιση στο θέμα της υγείας, διατηρώντας τον πολιτικό του στόχο για ενίσχυση του Εθνικού Συστήματος Υγείας στο οποίο υπάρχουν ακόμη ελλείψεις και πληγές από την χρόνια υποχρηματοδότησή του. Η δράση του εστιάζει στην υποστήριξη των προσφύγων που βρίσκονται στα όρια του πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης και στην καλύτερη πρόσβασή τους στο ΕΣΥ. Επιπλέον αν και οι ασθενείς που το επισκέπτονται μειώνονται συνεχώς, συνεχίζει να υπάρχει επισκεψιμότητα στο οδοντιατρικό τμήμα (η οδοντιατρική φροντίδα παραμένει ακριβή στην Ελλάδα), στο ψυχολογικό τμήμα, καθώς και στην παροχή φαρμάκων. Να σημειωθεί ότι το Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης έχει επεκτείνει τη δράση του δημιουργώντας ένα Εργατικό Ιατρείο στον χώρο του αυτοδιαχειριζόμενου κατελημμένου εργοστασίου της BIOME στην Θεσσαλονίκη το οποίο παρέχει πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας στους εργαζόμενους, στους άνεργους και γενικότερα στους κατοίκους της περιοχής της Πυλαίας.

Η BIOME, αυτοδιαχείριση ως πρακτική και ως εναλλακτικό σχέδιο στην παραγωγή

Έχουν περάσει ήδη έξι χρόνια από το πρώτο αυτοδιαχειριστικό εγχείρημα της BIOME. Οι εργαζόμενοι του εργοστασίου παραγωγής οικοδομικής κόλλας εγκαταλείφθηκαν από την εργοδοσία τους το 2011 μετά την πτώχευση της μητρικής εταιρείας «Φίλκεραμ Τζόνσον», έμειναν απλήρωτοι και χωρίς αποζημιώσεις. Την περίοδο εκείνη σε όλη την βιομηχανική ζώνη της Θεσσαλονίκης τα εργοστάσια έκλειναν το ένα μετά το άλλο και οι εργαζόμενοι προχωρούσαν σε επισχέσεις εργασίας ζητώντας αποζημιώσεις και την ένταξή τους στο ταμείο ανεργίας. Η BIOME -θυγατρική μιας άλλης εταιρείας χημικών προϊόντων, οικοδομικών υλικών- ήταν μέχρι τότε μια κερδοφόρα επιχείρηση. Η εργοδοσία οδήγησε σε πτώχευση την μητρική εταιρεία απολύοντας τους εργαζόμενους της ενώ στην θυγατρική κήρυξε σταδιακά στάση πληρωμών αφήνοντάς το εργοστάσιο και τους εργαζόμενους στην τύχη τους. Οι εργάτες της BIOME για μεγάλο διάστημα πραγματοποιούσαν επίσχεση εργασίας διεκδικώντας τα δεδουλευμένα τους και παράλληλα περιφρουρούσαν καθημερινά το εργοστάσιο σε 24ωρες βάρδιες προκειμένου να προστατέψουν τον εξοπλισμό.

Μην έχοντας άλλη λύση το καλοκαίρι του 2013 25 από τους περίπου 100 εργαζόμενους πήραν την απόφαση να επαναλειτουργήσουν το εργοστάσιο υπό εργατικό έλεγχο, απόφαση που την στήριξαν άμεσα κοινωνικές και πολιτικές συλλογικότητες της πόλης δημιουργώντας ένα κίνημα αλληλεγγύης το οποίο μετέφερε το μήνυμά τους σε όλη την Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Η επιλογή αυτή προέκυψε ως ανάγκη για τους εργαζόμενους οι οποίοι μέσα από τον αγώνα τους προσπάθησαν να πείσουν τόσο την πολιτεία, το συνδικαλιστικό κίνημα αλλά και την υπόλοιπη κοινωνία της Θεσσαλονίκης ότι όταν οι εργοδότες «εξαφανίζονται» οι εργαζόμενοι μπορούν και χωρίς αυτούς.

Μέχρι σήμερα η BIOME λειτουργεί κάτω από εργατικό έλεγχο και αυτοδιεύθυνση, παράγοντας οικολογικά καθαριστικά. Χαίρει ιδιαίτερης κοινωνικής εκτίμησης καθώς σε ένα πλαίσιο

συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης προτάσσει την δημιουργία θέσεων εργασίας μέσα από ένα διαφορετικό μοντέλο παραγωγής και εργασίας που αφορά συνολικά τα εγκαταλελειμμένα από τους εργοδότες τους εργοστάσια. Το μοντέλο αυτό εντάσσεται σε μια γενικότερη αντίληψη για την συνεταιριστική και αλληλέγγυα οικονομία σύμφωνα με την οποία δεν επιδιώκεται η μεγιστοποίηση του κέρδους αλλά πρωτίστως η οικονομική στήριξη των μελών του εγχειρήματος. Οι διαδικασίες των αποφάσεων για την εργασία και την παραγωγή είναι οριζόντιες ενώ βασικό μέλημα των εργαζομένων είναι ο εργατικός έλεγχος στην παραγωγή μέσα από τη συνέλευση των εργαζομένων. Ο κοινωνικός έλεγχος στην παραγωγή επιδιώκεται μέσα από την πρωτοβουλία Αλληλεγγύης που έχει δημιουργηθεί και συνδέει το εγχείρημα με άλλα συνεταιριστικά σχήματα που κινούνται στο ίδιο πλαίσιο συναντίληψης αλλά και την κοινωνία της Θεσσαλονίκης.

Η BIOME δεν επεδίωξε οικονομική υποστήριξη από το κράτος ή από ευρωπαϊκά κονδύλια και η μέχρι σήμερα επιβίωση των μελών της προέρχεται από την πώληση των καθαριστικών μέσα από δίκτυα αλληλεγγύης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Στην συνέχεια η BIOME που έχει αποκτήσει νομική μορφή «Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης» κατάφερε να δημιουργήσει παράρτημα πώλησης προϊόντων στην Αθήνα, να αυξήσει το κύκλο εργασιών της εξάγοντας παράλληλα τα οικολογικά καθαριστικά σε χώρες της Ευρώπης και όχι μόνο, συνδεδεμένη με αντίστοιχα εγχειρήματα. Πάγιο αίτημα της και στοιχείο του διαρκούς αγώνα της είναι η πλήρης νομιμοποίηση του εγχειρήματος μέσω της εξαίρεσης των οικοπέδων που βρίσκεται το εργοστάσιο από τις διαδικασίες πλειστηριασμού που ακολουθούνται με την πτωχευτική διαδικασία και την παραχώρηση του οικοπέδου στην συνεργατική εργαζομένων για την διατήρηση των θέσεων εργασίας. Πρόκειται για ένα αίτημα το οποίο δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί και δεν αφορά μόνο τη BIOME: τα χρεοκοπημένα εργοστάσια να μπορούν να περάσουν στα χέρια των εργαζομένων τους, έναντι των ποσών που τους οφείλονται.

Να σημειωθεί ότι ήδη οι εργαζόμενοι έχουν προχωρήσει στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας εντός του ανακτημένου εργοστασίου και παράλληλα έχουν ξεκινήσει τις διαδικασίες για την παραγωγή του αρχικού προϊόντος, δηλαδή της οικοδομικής κόλλας.

Η BIOME αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί κομμάτι του κινήματος αλληλεγγύης στην Θεσσαλονίκη καθώς σε μια περίοδο εντεινόμενης επισφάλειας στην εργασία, πτώχευσης ολόενα και περισσότερων επιχειρήσεων, εργοδοτικών αυθαιρεσιών και αυξανόμενης ανεργίας κατάφερε να θέσει σε εφαρμογή την αυτοδιαχείριση ως πρακτική και ως εναλλακτικό σχέδιο. Ως ένα εναλλακτικό σχέδιο που εμπνέεται από το κίνημα των καταλήψεων εργοστασίων σε χώρες της Λατινικής Αμερικής και βρίσκει την δική του υπόσταση μέσα από την ελληνική εμπειρία αντιπαλεύοντας τις δυσκολίες που προκύπτουν στη χώρα από την απουσία ισχυρής και ριζοσπαστικής παράδοσης αυτοδιαχείρισης και συνεταιριστικού κινήματος. Συνδέθηκε με όλα τα κινήματα της πόλης που δημιουργήθηκαν τα χρόνια των μνημονίων, τις διεκδικήσεις για την μη ιδιωτικοποίηση του νερού, τα περιβαλλοντικά κινήματα κ.α. μπολιάζοντας με νέες ιδέες και διευρύνοντας τους εργατικούς αγώνες. Έλαβε ενεργό ρόλο σε όλες τις κινήσεις αλληλεγγύης στους πρόσφυγες διαθέτοντας μεταξύ άλλων το εργοστάσιο για την συλλογή, ταξινόμηση και αποστολή ειδών πρώτης ανάγκης τόσο στην Ειδομένη όσο και στα κέντρα φιλοξενίας.

Σημαντικό είναι, τέλος, ότι η BIOME έδωσε και συνεχίζει να δίνει έναν αγώνα για την κατανόηση της αλληλεγγύης σε ένα πλαίσιο ιδιαίτερα δύσκολο, αυτό της καθημερινής επιβίωσης, χωρίς να επιδιώκει να υποκαταστήσει τις μειούμενες εξαιτίας της κρίσης προνοιακές πολιτικές του κράτους. Εντάχθηκε μαζί με άλλα συνεταιριστικά εγχειρήματα στον αγώνα για την διεύρυνση της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας σε μεγαλύτερο φάσμα δραστηριοτήτων με κύρια μέριμνα ο αγώνας αυτός να συνδέεται και να ενισχύει όλους τους υπόλοιπους εργατικούς και κοινωνικούς αγώνες. Για μια οικονομία και κυρίως ένα μοντέλο εργασίας που δεν θα καθορίζεται από τους όρους ανταγωνισμού που θέτει η αγορά με σκοπό την ιδιωτική κερδοσκοπία. Αντίθετα μέσω της δημιουργίας συλλογικοτήτων και της ισότιμης συμμετοχής των μελών θα συνδράμει επίσης στην

άρση των έμφυλων ανισοτήτων και θα χειραφετεί σταδιακά τους εργαζόμενους από τις πρακτικές και δομές που έχει εδραιώσει ο καπιταλισμός.

Η Θεσσαλονίκη υπήρξε πρωτοπόρα όσον αφορά στην δημιουργία δομών αλληλεγγύης στα χρόνια της κρίσης, δομές που μετέφεραν την τεχνογνωσία τους για την αντιμετώπιση αντίστοιχων προβλημάτων στην υγεία και την εργασία σε άλλες πόλεις. Εγχειρήματα όπως το Κοινωνικό Ιατρείο πολλαπλασιάστηκαν πολύ γρήγορα σε όλη την Ελλάδα ενώ επιπλέον παρατηρήθηκε μια στροφή προς ανάπτυξη εγχειρημάτων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, όπως της BIOME. Παρά τις συντηρητικές πτυχές της, η Θεσσαλονίκη και συγκεκριμένα οι συλλογικότητες της πόλης, τα σωματεία, οι εκπαιδευτικοί σύλλογοι και μεμονωμένοι πολίτες στάθηκαν στο πλευρό των προσφύγων και των μεταναστών σε όλη τη διάρκεια της προσφυγικής κρίσης και πάλεψαν ενάντια στις ακροδεξιές και ρατσιστικές πρακτικές που παρατηρούμε τα χρόνια αυτά. Πολλές από τις πρωτοβουλίες αλληλεγγύης και τα συνεταιριστικά εγχειρήματα παραμένουν παρά τις δυσκολίες ενεργές έχοντας επιβιώσει της μακροχρόνιας κρίσης. Προσπαθούν σε ένα ουσιαστικά συνεχιζόμενο ασφυκτικό οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο να επανασχεδιάσουν την στρατηγική τους αποτιμώντας την μέχρι σήμερα πορεία τους και κρατώντας το όραμα μιας διαφορετικής κοινωνίας ζωντανό.